

การสร้างสรรคการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุด “ทิพยเทวาทาสี อัญชลี พระขพุงผีเทพดา”

THE CREATIVITY OF THAI DANCE “THE HEAVENLY SLAVE PAY REPECT TO PRA KA PUNG PEE DEVA”

นิรมล หาญทองกุล / Niramol Hantongkul

วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

THE SUKHOTHAI COLLEGE OF DRAMATIC ARTS DEPARTMENT, BANDITPATANASILPA INSTITUTE, MINISTRY OF CULTURE

Received: October 22, 2019

Revised: July 22, 2020

Accepted: August 6, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของพระขพุงผี ตลอดจนวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระขพุงผีในจังหวัดสุโขทัย เพื่อสร้างสรรคการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุด ทิพยเทวาทาสี อัญชลี พระขพุงผีเทพดา จากวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระขพุงผี

ผลการศึกษาพบว่า พระขพุงผีมีความสำคัญต่อความเชื่อความศรัทธาของชาวเมืองสุโขทัยมาตั้งแต่อดีตในรูปแบบของผู้รักษาเมืองสุโขทัย มีการค้นพบเทวรูปสตรีในทิศเดียวกับข้อความในศิลาจารึกได้กล่าวว่าเป็นที่สถิตย์พระขพุง แต่ชาวเมืองสุโขทัยเชื่อว่าเทวรูปนี้คือพระนางเสือง และเรียกว่าพระแม่ยามาจนปัจจุบัน ในการสร้างสรรคชุดการแสดง ทิพยเทวาทาสี อัญชลีพระขพุงผีเทพดา ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและขั้นตอนการออกแบบนาฏศิลป์ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ในการสร้างสรรคตามองค์ประกอบการแสดงและวางแนวคิดสร้างสรรคชุดการแสดงเป็นระบำเพื่อการบูชาพระขพุงผีตามความเชื่อดั้งเดิม โดยใช้เพลงและเครื่องดนตรีประกอบเพลงมาจากแนวคิดเพลงโบราณคดี ชุดสุโขทัย ผู้แสดงหญิงล้วน จำนวน 8 คน สมมติให้เป็นนางกำนัลที่มีความสามารถในการฟ้อนรำ การแต่งกายมีลักษณะผสมผสานระหว่างอินเดีย ขอมและไทย ออกแบบกระบวนท่ารำตามโครงสร้างท่ารำ 4 ช่วงคือ เปิดตัว (ท่าออก) ขอพร (จังหวะ 2 ชั้น) ลีลานาฏยทาสี (จังหวะชั้นเดียว) ลาโรง (ท่าลา) โดยใช้ท่ารำจากเพลงช้า เพลงเร็ว และแม่บทนำมาดัดแปลง เพื่อสื่อความหมายประกอบการแปรแถวและตั้งซุ้ม

คำสำคัญ: เทวาทาสี พระขพุงผีเทพดา

Abstract

This research aims to study the history, role and importance of Phra Khapungpee as well as the culture and beliefs of the Sukhothai people towards Phra Khapungpee in Sukhothai Province in order to create a Thai classical dance performance called “Dhipaya Thewatasi Pays Respect to Phra Khapungpee Teppada”.

The results of the study revealed that Phra Khapungpee is important to believe. The faith of the people of Sukhothai since the past in the form of a keeper of Sukhothai. There was a female image found in the same direction as the inscription that said it was the residence of Phra Khapungpee. But the people of Sukhothai believe that this image is known as “Phra Mae Ya” until today, in the creation of the Dhipaya Thewatasi Pays Respect to Phra Khapungpee Teppada. The researcher used Dr Suraphon

Wirarak's dance concepts and steps in designing the dance according to the acting elements. Laying out creative ideas, performing as a dance performance for worshiping the gods according to traditional beliefs by using music and musical instruments from the Sukhothai archeology. All 8 female actors assumed to be the maids of the father of Sukhothai. The dress has a mixture of Indian, Khmer and Thai designs. The dance process is according to the structure of the 4 dance stages, namely debut (Tha Ook), making a wish (Kor Porn) (2 Chans rhythm), Leela Nattayatasi, (Chan Diew rhythm), La Rong (Tha La) by using dance moves from Pleng Cha, Pleng Rew and Mae Bot (dance prototypes) in order to communicate the meanings of converting rows and setting up arches.

Keywords: Thewatasi, Phra Khapungpee Teppada

บทนำ

รูปเคารพพระขงพุงผีเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยตามจารึกที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 6 - 10 ว่า “..เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้มีภูฏี พินหาร ปุครู มีศรีดงส์ มีป่าพร้าว มีปาม่วง มีป่าขาม มีน้ำโคก มีพระขงพุงผี เทพดาในเขาอันนั้น..” (ศิลปากร, 2527, น. 16) ด้วยเหตุว่าสังคมไทยแต่อดีตมาถูกอิทธิพลจากอารยธรรมเอเชียได้เข้ามามีผลต่อสังคม คือ การเข้ามาของศาสนาฮินดูกับพุทธศาสนา จึงทำให้สังคมไทยมีการยอมรับความเชื่อของอารยธรรมเอเชียได้แฝงอยู่อย่างไม่รู้ตัว (ขนิษฐา ผ่องสวัสดิ์, 2556) พระขงพุงผีนี้มีฐานะสูงที่สุดของผีทั้งหมดในเมืองสุโขทัยและยังมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเมืองสุโขทัยให้มีความปลอดภัยตามข้อความว่า “...พระขงพุงผีเทพดาในเขาอันนั้น เป็นใหญ่กว่าผีทุกผีในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ไหว้ตีพลีลูก เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดี ผีไหว้บตี พลีปลุกผีในเขาอันนั้นบคุ้มเกรงเมืองนี้หาย” (ศิลปากร, เรื่องเดียวกัน) สำหรับความเชื่อของชาวเมืองสุโขทัยต่อรูปเคารพที่ค้นพบนี้ว่าเป็น พระนางเสือง ซึ่งตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า เป็นพระราชมารดาของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และเป็นเจ้าย่าของพระยาลีไท่ จึงเรียกกันติดปากกันว่า พระแม่ย่า และนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองสุโขทัยมาช้านาน ในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงพุงผีเทพดา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการรำยาเพื่อบูชาเทพเจ้าโดยเทวทาสีผู้มากด้วยฝีมือในการรำยา เพราะนาฏกรรมได้เริ่มขึ้นในรูปการพ้อนรำในพิธีศาสนาของชนที่ อยู่ในขั้นต้นแห่งความเจริญก็มีการพ้อนรำเป็นพิธีการอย่างหนึ่ง (นราธิปพงศ์ประพันธ์, 2508, น.87) และการพ้อนรำเป็นจารีตประจําตัวมนุษย์ (วิจิตรวาทการ, 2507, น.11) และจากแรงบันดาลใจตามข้อความในหลักศิลาจารึกที่

กล่าวถึงบทบาท ความสำคัญและจินตนาการ ในเรื่องการพิธีกรรมของพ่อเมืองสุโขทัยต่อพระขงพุงผีประกอบกับความเชื่อความศรัทธาของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระแม่ย่า ด้วยหวังว่าการแสดงชุดนี้จะเป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งในการบูชาพระแม่ย่าหรือพระขงพุงผีตามจารีตแห่งการบูชาด้วยนาฏกรรม

เทวทาสี หมายถึง ทาสสตรีผู้มีหน้าที่พ้อนรำของเทพเจ้า ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึง ผู้แสดงในการแสดงชุดทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงพุงผีเทพดาที่กำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้แสดงหญิงล้วน จำนวน 8 คน รูปร่างสมส่วน สูงประมาณ 160 และไม่เกิน 170 เซนติเมตรและต้องผ่านการฝึกทักษะกระบวนท่ารำเพลงช้า เพลงเร็วและเพลงแม่บทใหญ่

พระขงพุงผี หมายถึง ชื่อเรียกรูปเคารพที่ถูกค้นพบตามทิศที่กล่าวไว้ในศิลาจารึก และเป็นองค์เดียวกับที่ชาวสุโขทัยเชื่อว่าเป็น พระนางเสือง ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า พระแม่ย่า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของพระขงพุงผี ตลอดจนวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระขงพุงผีในจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยชุด “ทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงพุงผีเทพดา” จากวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวจังหวัดสุโขทัยที่มีต่อพระขงพุงผี

ขอบเขตของการวิจัย

สร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยชุด “ทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงพุงผีเทพดา” จากข้อมูลการศึกษาความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของพระขงพุงผี ความเชื่อของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระขงพุงผีในจังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์ชุดการแสดง ทิพยเทวทาสี อัญชลี พระขงพูนพิเทพดา เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยได้วางขั้นตอน และวิธีการดำเนินการวิจัยในลักษณะของการผสมผสานการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรองที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ ได้แก่ วรรณกรรม การละคร ตำราทางวิชาการ ผลการวิจัยวิทยานิพนธ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาจากแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ ตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นตอนการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาเอกสาร โดยแบ่งลักษณะของข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทั่วไป ที่มาบทบาทของพระขงพูนพิ (2) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีความเชื่อ เช่น ทฤษฎีความเชื่อของมนุษย์ ความเชื่อความศรัทธาต่อพระขงพูนพิของชาวสุโขทัย ความเชื่อเรื่องการบูชาเทพเจ้า (3) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการสร้างสรรคการแสดง เช่น องค์ประกอบการแสดง

1.2 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล คือ (1) การศึกษาเบื้องต้นจากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความวารสารต่าง ๆ ที่เป็นหลักการ แนวความคิด และทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การศึกษาภาคสนามจากการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลในการลงพื้นที่จริงเพื่อเก็บข้อมูลภาพและคำสัมภาษณ์จากบุคคลในพื้นที่ โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับเมืองสุโขทัย เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเล่าตำนานเมืองสุโขทัย ได้แก่ นางทองเจือ สิบชมพู่ นางสุมาลิน วงศ์มณี 2) ด้านโบราณคดีและโบราณวัตถุ เช่น หลักฐานเชิงประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ด้านดนตรี ได้แก่ นายประโชติ สังขุกิจ นายชัยวัฒน์ ทองศักดิ์ 3) ด้านองค์ประกอบนาฏศิลป์ ได้แก่ นายอรุณ แสงเมือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษร เอ็มโอด นางรัจนา พวงประยงค์ นายรับเสด็จ สิงหรงค์ (3) ข้อมูลจากการใช้เครื่องมือในการจัดเก็บ โดยการออกแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 100 คน จากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยและผู้เข้ามาสักการะพระแม่ย่า ณ ศาลพระแม่ย่า จังหวัดสุโขทัย (4) ข้อมูลภาพถ่าย ซึ่งได้จากการบันทึก

จากกล้องถ่ายภาพและการจากแหล่งต่าง ๆ (5) ข้อมูลวิดิทัศน์ (6) ข้อมูลจากเว็บไซต์

1.3 ประมวลผลข้อมูล นำมาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่

1.4 กำหนดกรอบแนวคิด ชาวสุโขทัยมีความศรัทธาในพระแม่ย่าและเชื่อว่าเทวรูปหินชนวนในศาลพระแม่ย่าที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำยมนั้นคือพระขงพูนพิ เทพดาผู้รักษาเมืองสุโขทัยที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 3 บทบาทสำคัญของพระขงพูนพิคือ สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวสุโขทัยมาช้านาน ดังนั้นการบูชาต่อด้วยเครื่องบูชาจึงมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยในยุคเริ่มต้น และเครื่องบูชาทั้งหลายนั้นได้จัดขึ้นตามความเชื่อและบริบทของวิถีความเป็นอยู่ในท้องถิ่น ในปัจจุบันการบวงสรวงบูชาพระแม่ย่า หรือพระขงพูนพิ ได้มีการจัดชุดการแสดงเพื่อนำเข้าร่วมในพิธีกรรมอยู่ด้วย ในฐานะลูกหลานเมืองสุโขทัยและผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการสร้างสรรคชุดการแสดงให้เป็นสัญลักษณ์ในการบวงสรวงบูชาต่อสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวสุโขทัยเพื่อใช้บูชาและสร้างความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของตนเอง และท้องถิ่นต่อไป

1.5 การดำเนินการสร้างสรรค์ โดยแบ่งขั้นตอน ดังนี้คือ (1) ขั้นตอนการวางแผน คือ 1) กำหนด ขอบเขตและรูปแบบชุดการแสดง 2) ออกแบบโครงสร้างการแสดง (กำหนดโครงสร้างการแสดงตามจังหวะเพลงองค์ประกอบ การแสดง แนวคิดในการออกแบบท่ารำ แนวคิดในการออกแบบดนตรี แนวคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกาย) (2) ขั้นตอนการทดลองสร้างสรรค์ คือ 1) สร้างสรรคท่ารำ 2) สร้างสรรคเพลง 3) สร้างสรรคเครื่องแต่งกาย 4) ตรวจสอบผลงาน โดยการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรี ด้านนาฏศิลป์ไทยที่มีความรู้และประสบการณ์ การมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับศาสตร์ในสาขาวิชาเฉพาะดังกล่าวไม่น้อยกว่า 20 ปี โดยการนำผลงานสร้างสรรค์เข้าพบ เพื่อรับรองความถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลของการแสดงชุด ทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงพูนพิเทพดา ประกอบด้วย 1. รองศาสตราจารย์ สหวัฒน์ ปลื้มปรีชา 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษร เอ็มโอด 3. นางสาวกรรณิการ์ วีโรทัย 4. นายรับเสด็จ สิงหรงค์ 5. นางเรวดี สายาคม 5) แก้ไขปรับปรุงผลงาน โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการปรับปรุง

ผลงาน (3) ชั้นสรุปผลการสร้างสรรค์ตามหัวข้อคือ แนวคิด รูปแบบการแสดง ท่ารำ เพลง/เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย

1.6 ชั้นสรุปผลการวิจัย โดยเรียบเรียงเป็น 5 บทคือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัย บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 วิเคราะห์ผลงาน บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

1.7 การนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) จัดแสดงผลงานในรูปแบบการแสดง 2) เผยแพร่เป็นบทความ/ตีพิมพ์ในรูปแบบเอกสาร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของ พระขงฟงผี ตลอดจนนำมาดำเนินการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ด้านนาฏศิลป์ไทย โดยนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการวางแนวคิดเพื่อดำเนินการสร้างสรรค์ตามทฤษฎี แนวคิดและองค์ประกอบการแสดงด้านนาฏศิลป์และบันทึกเป็นรายงานวิจัย นำเสนอผลงานในรูปแบบเอกสารและชุดการแสดงสรุปการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา

1.1 ความเป็นมาของพระขงฟงผี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีความเชื่อ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม พระขงฟงผีเป็นสัญลักษณ์จากความเชื่อในเรื่องผีที่เป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ แต่ไม่มีข้อมูลบ่งชี้ถึงช่วงเวลาที่เกิด จะมีเพียงข้อความที่จารึกไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 6 - 10 ว่า ...เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้ มีภูฎี พินาร ปูครุ มีศรีดงส์ มีป่าพร้าว ปาลาง มีปาม่วง ป่าขาม มีน้ำโคก มีพระขงฟงผี เทวดาในเขาอันนั้น...จากข้อมูลดังกล่าวเป็นพิกัดที่มีการค้นพบรูปเคารพที่ทำด้วยหินชนวน มีลักษณะเป็นสตรีแต่งกายอย่างสตรีสูงศักดิ์ถึง 2 ครั้ง แต่ผู้ค้นพบไม่ใช่คนเดียวกัน อีกทั้งช่วงเวลาทีกล่าวว่าการค้นพบมีความห่างกันถึง 3 ปี คือ

ครั้งที่ 1 ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ค้นพบโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารักษ์ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เมื่อครั้งเสด็จไปสำรวจเมืองสุโขทัย (โรม บุญนาค, 2559: ออนไลน์)

ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2458 สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงสืบสวนเรื่องราวต่างๆของเมืองสุโขทัย พบรูปเคารพสตรีที่ชาวบ้านนับถือมากบริเวณเทือก

เขาหลวง ซึ่งชาวบ้านแถวนั้นเรียกว่า โสภพระแม่ย่า ห่างจากเมืองสุโขทัยเก่าทางทิศใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร กล่าวไว้ในหนังสือกฤษฎีกาบริหารพระแม่ย่าเรียบเรียงโดยทองเจือ สืบชมภู (2520) และบทความเรื่อง พระขงฟงผีเทพดา: “พระแม่ย่า” สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองสุโขทัย (พรพวงษ์ พุดซ้อน, 2561: ออนไลน์)

จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลในส่วนของเวลาและผู้ค้นพบรูปเคารพสตรีหินชนวนไม่ตรงกัน แต่สิ่งที่ตรงกัน คือสถานที่และพิกัดเมื่อเทียบเคียงกับข้อความในหลักศิลาจารึก เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นพิกัดเดียวกับที่ระบุว่าเป็นที่สถิตย์ของพระขงฟงผี ประกอบกับบทสัมภาษณ์ของนางทองเจือ สืบชมภู (สัมภาษณ์ 25 เม.ย. 62) ปรากฏที่บ้าน สาขา ศิลปวัฒนธรรม ประจำปี 2543 ผู้เขียนหนังสือกฤษฎีกาบริหารพระแม่ย่า และนางสุมาลิน วงศ์มณี (สัมภาษณ์ 16 พ.ค. 62) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านศาสนาและวัฒนธรรม คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยเกี่ยวกับเรื่องการค้นพบองค์เทวรูปนี้ มีความสอดคล้องกับการค้นพบในครั้งที่ 2 ด้วยเหตุผลที่ว่าจากการได้ศึกษา พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ท่านมีเวลาอยู่เมืองไทยน้อยมาก ทั้งในด้านการศึกษา การใช้ชีวิตและผลงานต่าง ๆ จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทหารเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นโอกาสที่จะออกค้นหาเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นั้นคงเป็นไปได้น้อยมาก เรื่องราวเกี่ยวกับการค้นพบของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จตรวจราชการหัวเมืองฝ่ายเหนือได้มาพบและได้เชิญเชิญรูปเคารพสตรีหินชนวนลงมาประดิษฐานไว้ใน ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดสุโขทัย จึงดูจะมีน้ำหนักมากกว่า

1.2 บทบาท และความสำคัญของพระขงฟงผี ต่อคนในสังคมสุโขทัย

1.2.1 บทบาทของพระขงฟงผี

จากข้อความในศิลาจารึก กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพระขงฟงผีว่า ...มีพระขงฟงผีเทพดาในเขาอันนั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ใหว่ตีพลีถูก เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดี ผีใหว่บตี พลีถูก ผีในเขาอันนั้น บ่คุ้ม บ่เกรง เมืองนี้หาย...นี่ เป็นคำตอบถึงหน้าที่ของพระขงฟงผีในการปกป้องคุ้มครองเมืองสุโขทัย ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า อารักษ์เมือง หรือพระเสื้อเมือง

1.2.2 ความสำคัญของพระขงฟงผี

จากบทบาทของพระขงฟงผี จะเห็นได้ว่าพระขงฟงผีมิได้เป็นเพียงภูตผีตามความเชื่อขั้นพื้น ๆ หากแต่ถูกยกย่อง

ให้มีศักดิ์เทียบเท่าเทวดา และให้เป็นผีที่เป็นใหญ่กว่าผีทุกตนในเมืองสุโขทัย อีกทั้งจะเห็นถึงหน้าที่ที่สำคัญมาก จึงเป็นที่ยำเกรงต่อพ่อเมืองสุโขทัยที่ต้องมีการไหว้และต้องทำพิธีกรรม เพื่อให้พระขงพงศ์คุมครองบ้านเมืองสุโขทัยให้อยู่เย็นเป็นสุข อีกทั้งยังเป็นที่เคารพบูชาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจของชาวสุโขทัย

1.3 วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระขงพงศ์ในจังหวัดสุโขทัย

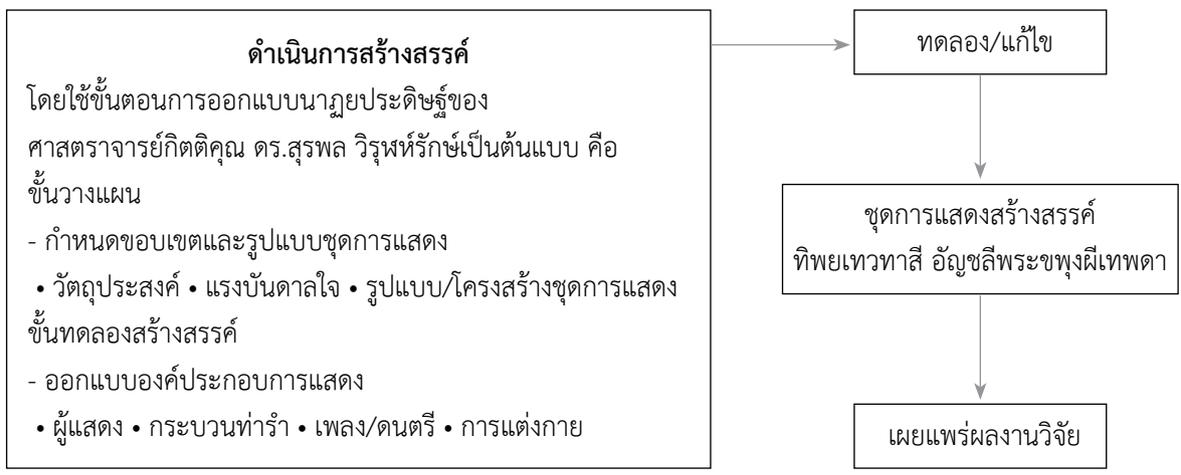
วัฒนธรรมความเชื่อของชาวสุโขทัยที่มีต่อพระขงพงศ์ในเมืองสุโขทัยจากคำเรียกขานนาม พระขงพงศ์ในหลักศิลาจารึก สอดคล้องกับทฤษฎีความเชื่อทางมานุษยวิทยาว่า ความเชื่อเรื่องภูตผีนั้นเป็นความเชื่อที่มนุษย์มีมาแต่ดั้งเดิม แล้วพัฒนาอย่างเป็นระบบจนเป็นลัทธิศาสนาและวัฒนธรรม มีการแพร่กระจายสู่พื้นที่ใกล้เคียงติดตัวมนุษย์ไปยังสถานที่ต่าง ๆ และผสมผสานกับความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ในปัจจุบันคนสุโขทัยไม่มีใครรู้จักพระขงพงศ์ หากรู้จักแต่พระนางเสืองพระมารดาพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และเรียกขานกันว่า “พระแม่ย่า”

สืบเนื่องมาจากการปกครองในสมัยสุโขทัยระบุชัดเจนว่าพ่อขุนรามคำแหง ทรงปกครองชาวเมืองของพระองค์แบบพ่อปกครองลูก จึงมีคำกล่าวติดปากชาวสุโขทัยว่าตนนั้นเป็นลูกพ่อขุน หลานแม่ย่า เป็นคำยืนยันถึงความรู้สึกรัก และผูกพันระหว่างของผู้ปกครองเมืองกับชาวเมืองสุโขทัยมาช้านานและส่งต่อความรู้สึกเช่นนี้มา ชั่วลูกชั่วหลาน เมื่อชาวเมืองเชื่อว่าเทวรูปที่ค้นพบนี้เป็นที่เคารพของพ่อ จึงไม่แปลกที่ลูกจะมีความรู้สึกรักและเคารพต่อเทวรูปองค์นี้ และเรียกว่า “ย่า”

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพระขงพงศ์กับพระแม่ย่า ยังไม่มีการรับรองอย่างเป็นทางการว่าพระแม่ย่าคือพระขงพงศ์จริง หากแต่มีชื่อพระขงพงศ์ปรากฏอยู่ในคาถาบูชาพระแม่ย่าที่มีผู้คิดผูกขึ้น ที่พอจะระบุได้ว่าพระแม่ย่าคือพระขงพงศ์

2. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ชุดการแสดง

การสร้างสรรค์ชุดการแสดงจากข้อมูลพระแม่ย่าและทางศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยในขั้นตอนดำเนินการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ไว้ดังนี้

2.1 ชั้นวางแผน

2.1.1 การกำหนดขอบเขต และรูปแบบ

ชุดการแสดง คือ

1) วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ชุดการแสดงเพื่อเป็นชุดการแสดงใช้ในการสักการะบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองที่ชาวสุโขทัยเชื่อว่าจะช่วยปกป้องรักษาและนำพาชีวิตของผู้ศรัทธาให้อยู่รอดปลอดภัยต่อภัยอันตรายต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นและจะนำพาความสุขความเจริญมาสู่บ้านเมืองและลูกหลานตามความเชื่อที่มีมาแต่อดีตอันยาวนาน

2) แรงบันดาลใจ

มาจากข้อความที่กล่าวไว้ในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 6 - 10 ข้อความว่า “มีน้ำโคกมีพระขงพงศ์ เทพดาในเขาอันนั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ชุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ไหว้ดี พิถีภู เมืองนี้เที่ยง เมืองนี้ดี ผีไหว้ดีพิถีภู ผีในเขาอันนั้น บ่คุมบ่เกรง เมืองนี้หาย”

3) รูปแบบการแสดง

ผู้วิจัยวางรูปแบบชุดการแสดงเป็น “ระบำ” ที่มีลักษณะการฟ้อนรำด้วยกระบวนท่ารำที่สวยงามไม่เป็นเรื่องราวมีจุดประสงค์เพื่อการบวงสรวงบูชา

โครงสร้างการแสดง

จากการศึกษาชุดการแสดงที่เกี่ยวกับการ
บวงสรวงบูชาแล้ววิเคราะห์โครงสร้างนำมาเป็นแนวทาง โดย
แบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดง (ท่าออก)

ช่วงที่ 2 ขอพร (แสดงกระบวนท่าร้ายรำ
ตามจังหวะเพลงช้า)

ช่วงที่ 3 เริงลีลานาฏยทาสี (แสดง
กระบวนท่าร้ายรำตามจังหวะเพลงเร็ว)

ช่วงที่ 4 ลาโรง (ท่าลา)

2.2 ชั้นทดลองสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ทดลองสร้างสรรค์ชุดการแสดง
โดยการออกแบบชุดการแสดงในการออกแบบสร้างสรรค์
ตามขั้นตอนการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ของ ศาตราจารย์
กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ในขั้นแรกผู้วิจัยได้กำหนด
และร่างแบบโครงร่างลงในกระดาษ แล้วนำมาลงมือปฏิบัติ
ตามองค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1 ผู้แสดง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลของเทวทาสี เพื่อ
นำลักษณะที่เหมาะสมในการกำหนดคุณสมบัติของผู้แสดง
สรุปได้ว่า เทวทาสีเป็นผู้ที่ต้องได้รับการศึกษาสืบทอด
ความรู้และการฝึกทักษะเกี่ยวกับกระบวนท่าร้ายรำมาเป็นอย่างดี
ผู้วิจัยได้เลือกลักษณะเด่นของเทวทาสีให้เป็นคุณสมบัติของ
ผู้แสดง โดยกำหนดให้ผู้แสดงเป็นเพศหญิง มีรูปร่างได้
สัดส่วน สูงประมาณ 160 เซนติเมตร และไม่เกิน 170
เซนติเมตร และต้องผ่านการฝึกทักษะกระบวนท่าร้ายรำเพลงช้า
เพลงเร็ว และเพลงแม่บทใหญ่ จำนวน 8 คน

2.2.2 เพลง/ดนตรี

ผู้วิจัยวางแนวคิดเพลงประกอบชุดการ
แสดง โดยได้รับแรงบันดาลใจจากเพลงที่ใช้ประกอบการ
แสดงระบำโบราณคดี ชุดสุโขทัย แล้ววางแนวคิดนำไป
ถ่ายทอดให้นายอริณ แสงเมือง ศิลปินอิสระ เป็นผู้ประพันธ์
ทำนองเพลง บันทึกโน้ต แล้วจึงนำไปบันทึกเสียงเป็นทำนอง
เพลงตัวอย่าง เพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี
คือ รองศาสตราจารย์สหวัดน์ ปลื้มปรีชา รองอธิการบดี
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อนำมา
ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นจึงนำไปบันทึกเสียง
ตัดต่อความยาวให้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการจัดเป็นชุด
การแสดงที่ใช้รูปแบบระบำประเภทบวงสรวงบูชา โดย

กำหนดเวลาในการแสดง ประมาณ 9 - 10 นาที เพราะการ
แสดงชุดนี้เป็นการบูชาจึงต้องใช้สมาธิและการส่งความรู้สึก
แห่งความศรัทธา เพื่อให้เข้าถึงพระขลุ่ยพี่ที่กำลังบูชาอยู่
ฉะนั้นการร้ายรำที่ใช้ช่วงเวลาที่สั้นเกินไปอาจจะทำให้ยังไม่
เกิดสิ่งที่ประสงค์ไว้ เมื่อตัดต่อเพลงได้แล้วจึงนำมาใช้ในการ
ออกแบบและฝึกซ้อมกระบวนท่าร้ายรำ โดยใช้เพลงในอัตรา
จังหวะ 2 ชั้น ท่อน 1 (2 เที้ยว) ท่อน 2 (2 เที้ยว) อัตราจังหวะ
ชั้นเดียว ท่อน 1 (2 เที้ยว) ท่อน 2 (2 เที้ยว) รวมเวลาทั้งหมด
9.40 นาที

สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการ
บรรเลงตามแนวคิดของครุมนตรี ตราโมท คือ 1. ปี่ใน
2. ซอวงใหญ่ 3. ซอสามสาย 4. ตะโพนไทย 5. ฉิ่ง 6. กระจับปี่
และ 7. ซอช้อย ในการนี้ผู้วิจัยนำซอช้อยมาใช้ตีประกอบเพลง
ด้วยมีแนวคิดที่ซอช้อยเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ตีประกอบใน
พิธีกรรม เพราะเสียงของซอช้อยมีความกังวาลนุ่มนวลทำให้
เกิดความรู้สึกชุ่มชื้น เหมาะสมกับเพลงที่ใช้บรรเลง
ประกอบการรำบวงสรวงบูชา

2.2.3 การแต่งกาย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ
การแต่งกายจากหนังสือการแต่งกายสมัยสุโขทัย ภาพลายเส้น
การแต่งกาย แล้ววางแนวคิดของการแต่งกายของผู้แสดงนี้
ว่ามีศักดิ์เป็นนางกำนัลที่มีหน้าที่ร้ายรำถวายเป็นเครื่องบูชา
จึงไม่สวมเครื่องศิราภรณ์และรูปแบบการแต่งกายจะเป็นการ
ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมอินเดียด้วยการนุ่งผ้าแบบ
โธตีและการทึงชายผ้าที่เหลือแบบขอมด้านหน้า โดยใช้ผ้าที่มี
ลักษณะของการทอ ยกดอกลายไทยประยุกต์สวมเครื่อง
ประดับเป็นโลหะสีทองไม่เน้นลวดลาย

หน้า

หลัง

ภาพที่ 1 การแต่งกายผู้แสดงชุด ทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขลุ่ยพี่
เทพดา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2562

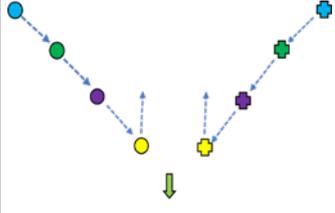
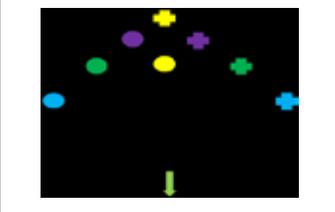
การเลือกใช้สีคือสีคือนุ่งผ้าสีแดง ผู้วิจัยคำนึงถึงความโดดเด่นของผู้แสดง เพราะสีแดงเป็นสีโทนร้อนแสดงถึงความสดใสให้ความรู้สึกที่มุ่งมั่น และใช้สีเขียวมรกตที่เป็นสีโทนเย็น เป็นผ้าสไบเพื่อช่วยลดความร้อนแรงของสีแดง แล้วจึงเลือกสวมใส่เครื่องประดับสีทองเข้าไปให้ดูเด่นยิ่งขึ้น

2.2.4 กระบวนท่ารำ

ผู้วิจัยออกแบบกระบวนท่ารำตามโครงสร้างการแสดงที่แบ่งออกเป็น 4 ช่วง

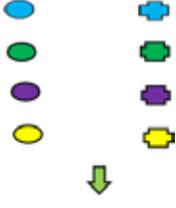
ช่วงที่ 1 เปิดตัวระบำ (ท่าออก) ผู้วิจัยเปิดตัวผู้แสดงใน 8 จังหวะ โดยการใช้ท่ารำในเพลงแม่บทใหญ่ ทำเอื้องกรายพายกฐินประกอบการเคลื่อนที่ด้วยการชวยเท้า สลับกับท่าหงส์ลินลาแบบเก่า (มือจีบอยู่ระดับอก) โดยเปลี่ยนเท้าจากก้าวข้างมาใช้การทาบเท้า

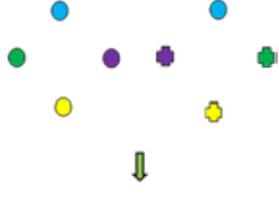
กระบวนท่ารำช่วงที่ 1 เปิดตัวระบำ (ท่าออก)

			
ชื่อท่ารำ	ทำเอื้องกรายพายกฐิน	ท่าหงส์ลินลา	แผนผังแถวท่าออก
ที่มาของท่ารำ	แม่บทใหญ่		
ความหมายท่ารำ	เคลื่อนกายย้ายมาหน้าปร้ม		
.....			
ชื่อท่ารำ	เทวรูปพระแม่ย่า	อัญชลี	แผนผังซุ้มที่ 1
ที่มาของท่ารำ	ผู้วิจัย, 5 พฤศจิกายน 2562	ท่ารำประดิษฐ์	
ความหมายท่ารำ	ต้นแบบของซุ้มท่ารำ	งามล้ำรูปเคารพขนบไหว้	

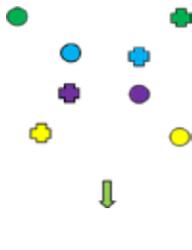
กระบวนท่ารำช่วงที่ 2 ขอพร (แสดงกระบวนท่ารำย่ำรำตามจังหวะเพลงช้า)

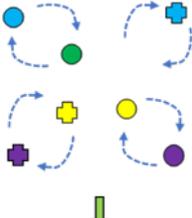
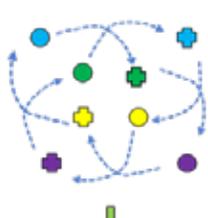
ใช้อัตราจังหวะ 2 ชั้นท่อน 1 (2 เที้ยว) ท่อน 2 (2 เที้ยว) การวางแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำในช่วงที่ 2 นี้สร้างสรรค์จากการนำคาถาบูชาพระแม่ย่าไปขอความเมตตาจากพระมหาอาคม จน.ทสโล เจ้าอาวาสวัดเขานินทร์ ตำบลท่าชัย อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย แปลเป็นภาษาไทย แล้วนำมาวางกรอบแนวคิดในการเรียงร้อยกระบวนท่ารำ โดยตีความหมายจากคาถา นำมาประดิษฐ์ท่ารำในรูปแบบของความหมายท่ารำและการแปรแถว สื่อความหมายถึงการขอพรจากองค์พระขงผู้ผี เพื่อขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย อุปสรรคและศัตรูที่คิดร้ายให้พ้นไป ดังนี้

		
ชื่อท่ารำ	ท่าลีลาทาสี	แผนผังแถวท่าลีลาทาสี
ที่มาของท่ารำ	ท่ารำประดิษฐ์	
ความหมายท่ารำ	ทอศรอ่อนจรดกรีดกราย	ความเป็นระเบียบของเหล่า ระบำ

			
ชื่อท่ารำ	ขฟุงผีเทพดา		แผนผังแถวซุ้มที่ 2
ที่มาของท่ารำ	ท่ารำประดิษฐ์		
ความหมายท่ารำ	มุ่งหมายวอนต่อขอพร		

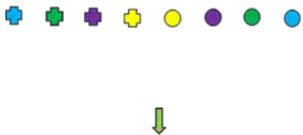
			
ชื่อท่ารำ	ท่าภมรเกล้าแปลง	ท่าประลัยวาท	แผนผังการเคลื่อนที่แปรแถว
ที่มาของท่ารำ	แม่บทใหญ่	แม่บทใหญ่	
ความหมายท่ารำ	บอกความทุกสิ่งที่ยังยาก	แสนลำบากเรื่องร้ายมีคลาย จาก	บ่งบอกถึงความรู้สึกมีดমন

		
ชื่อท่ารำ	ยันต์สี่ทิศ	แผนผังแถวซุ้มยันต์สี่ทิศ
ที่มาของท่ารำ	แม่บทใหญ่	
ความหมายท่ารำ	ขอมงป้อมปักษ์พิทักษ์มาร	การป้องกัน

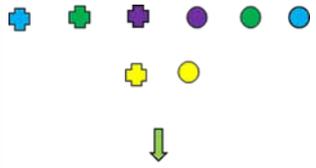
			
ชื่อท่ารำ	ทำยอดดอทองดองลม	แผนผังการเคลื่อนที่ทำยอดดอทองดองลม	
ที่มาของท่ารำ	ท่าประดิษฐ์		
ความหมายท่ารำ	ทุกวันวารพันผูกทุกซ์เวียนวน	ความทุกข์อันเกิดจากความไม่หลุดพ้น	

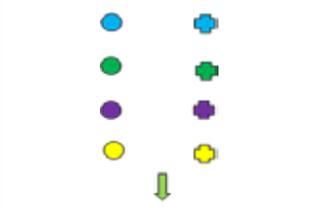
กระบวนการท่ารำช่วงที่ 3 เริงลีลานาฏยทาสี (แสดงกระบวนการท่ารำยรำเพลงเร็ว)

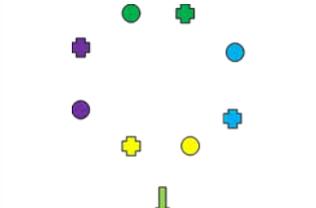
ใช้อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 (2 เที้ยว) ท่อน 2 (2 เที้ยว) ในช่วงนี้ผู้วิจัยสร้างสรรค์กระบวนการท่ารำจากแนวคิดในการเรียงร้อยกระบวนการท่ารำที่แสดงถึงความสามารถของผู้แสดงจากลีลาท่ารำในการใช้ทักษะความสัมพันธ์อวัยวะของร่างกาย เช่น ท่าลักคอก ยกไหล่ การถ่ายน้ำหนักในท่าโย้ตัว ตลอดจนการย่อเท้าตามจังหวะเพลงสื่อความหมายถึงการรำรำที่สวยงามแสดงถึงความรื่นเริงของเหล่านางระบำ โดยใช้กระบวนการท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นจากทำธรรมชาติและท่ารำมาตรฐานจากเพลงเร็ว

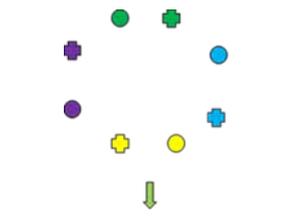
			
ชื่อท่ารำ	ท่าหนุमानผลาญยักษ์	ท่าลักคอก	แผนผังแถวท่าลักคอก
ที่มาของท่ารำ	แม่บทใหญ่	เพลงเร็ว	
ความหมายท่ารำ	ปวงเหล่าข้าฯขอตั้งจิตอธิฐาน	สำแดงการด้วยจริตจิตกุศล	

หมายเหตุ ท่าหนุमानผลาญยักษ์ และท่าลักคอก ปฏิบัติทั้งขวาและซ้าย

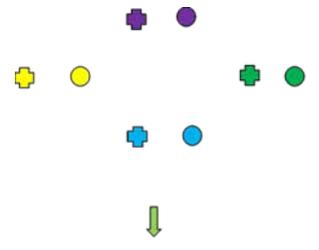
			
ชื่อท่ารำ	ท่าจับหงายคู่	ท่ายกไหล่แขนตั้ง	แผนผังแถวท่ายกไหล่แขนตั้ง
ที่มาของท่ารำ	เพลงเร็ว	เพลงเร็ว	
ความหมายท่ารำ	จะฝ้ายพื่อนงอนงามตามยุบล		

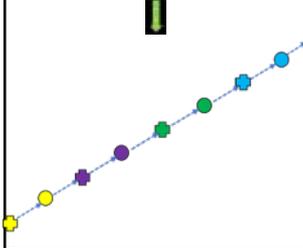
			
ชื่อท่ารำ	ท่าจับโย้ตัว	ไม่มีชื่อท่า	แผนผังการเคลื่อนที่ท่าเชื่อม
ที่มาของท่ารำ	เพลงเร็ว	เพลงเร็ว	
ความหมายท่ารำ	ที่เฝ้าทนฝีกหัดตัดตกายา		

.....			
ชื่อท่ารำ	ท่าสอดสร้อยมาลาแปลง	ท่าจับสอดมือสูง	แผนผังการเคลื่อนที่
ที่มาของท่ารำ	เพลงเร็ว	เพลงเร็ว	
ความหมายท่ารำ	กระบวนรำงดงามตามครรลอง สำนึกน้อมนอบในฤทัยข้าฯ		

			
ชื่อท่ารำ	ท่ากลางอัมพร	ท่าโจงกระเบนแปลง	แผนผังแถว
ที่มาของท่ารำ	แม่บทใหญ่	ท่าประดิษฐ์	
ความหมายท่ารำ	บังเกิดท่ารำงามตามตำรา	ที่เหล่าข้าร่วมใจร่ายระบำ	

			
ชื่อท่ารำ	ท่าสาย (1)	ท่าสาย (2)	ท่าผาลาเพียงไหล่
ที่มาของท่ารำ	ท่าธรรมชาติ	เพลงเร็ว	แม่บทใหญ่
ความหมายท่ารำ	ด้วยลีลาอันเลิศประเสริฐเหลือ		

		
ชื่อท่ารำ	ท่าเจ็ดฉินแปลง	แผนผังแถวท่าสาย/ผาลา/ เจ็ดฉินแปลง
ที่มาของท่ารำ	ท่าประดิษฐ์	
ความหมายท่ารำ	ยกไว้เพื่อพระขพุงผู้ทรงศรี	

			
ชื่อท่ารำ	ท่าเฉิดฉินแปลง	ท่าเดิน	แผนผังการเคลื่อนที่ท่าเดิน
ที่มาของท่ารำ	ท่าประดิษฐ์	ท่าประดิษฐ์	
ความหมายท่ารำ	โปรดบันดาลความสุขสวัสดิ บังเกิดมีมาได้ดังใจจง (เดินทางกลับ)		

ท่ารำช่วงที่ 4 ลาโรง (ท่าลา)

โดยใช้จังหวะสุดท้ายของเพลง ด้วยการใช้ท่าเอื้องกรายพายกฐิน ซึ่งทำเดียวกับท่าออก

	
ชื่อท่ารำ	ท่าเอื้องกรายพายกฐิน
ที่มาของท่ารำ	แม่บทใหญ่
ความหมายท่ารำ	ท่าลา

3. ขั้นตอนทดลอง/แก้ไข

ผู้วิจัยทดลองปฏิบัติ โดยการนำสิ่งที่ออกแบบไว้ มาถ่ายทอดให้กับผู้แสดงที่คัดเลือกไว้ แล้วทำการฝึกซ้อมจนผู้แสดงเข้าใจ โดยเริ่มจากการวางลักษณะแผนผังการแปรแถวก่อน จึงเริ่มการปฏิบัติกระบวนท่ารำ ฝึกซ้อมจนเกิดทักษะ แล้วจึงทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว โดยผู้แสดงสวมชุดฝึกทักษะเพื่อนำไปขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ นางสาวกรรณิการ์ วิโรทัยและแก้ไขปรับปรุงให้ได้ ชุดการแสดงที่สมบูรณ์ โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้เก็บรายละเอียดของท่ารำ เช่น การแก้ไขระดับมือ ที่ใช้ในท่ารำ การใช้ซองศางของท่ารำ เพื่อเพิ่มความสวยงามของท่ารำและการแปรแถว ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุง ให้สมบูรณ์เพื่อเตรียมนำออกเผยแพร่ต่อไป

4. ขั้นตอนเผยแพร่งานวิจัย

ผู้วิจัยนำชุดการแสดงออกเผยแพร่ครั้งแรก โดยกำหนดการแสดงที่หน้าศาลพระแม่ย่า ในวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2562 เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงพร้อมทำแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้ชม นำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และจัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาความเป็นมาของพระขพุงผีจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องพบว่า พระขพุงผีมีที่มาจากความเชื่อตามทฤษฎีความเชื่อและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมผสมผสานกับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ในพื้นถิ่นดั้งเดิมการค้นพบรูปเคารพสตรีหินชนวนตามทิศที่ระบุไว้ในหลักศิลาจารึกในสมัย

สุโขทัยเป็นเครื่องยืนยันถึงความเชื่อความศรัทธาของชาวสุโขทัยต่อพระขงฟงผีที่ถูกยกฐานะให้เทียบเท่าเทวดามีบทบาทและหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองบ้านเมืองให้อยู่รอดปลอดภัยมีความสุข และความเชื่อนี้ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่ารูปเคารพนี้จะมีได้ถูกเรียกขานนามว่าพระขงฟงผี แต่หากเรียกขานกันในนาม“พระแม่ย่า” และยังคงเชื่อกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้านคูเมืองสุโขทัยไม่เปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ชุดการแสดงทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงฟงผี เทพดา เป็นสัญลักษณ์ในการบูชารูปเคารพองค์นี้ตามจารีตแห่งการบูชาด้วยนาฏกรรม โดยสร้างสรรค์ชุดการแสดงตามองค์ประกอบการแสดงจากแนวคิดของศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ในรูปแบบประบำที่มีแนวคิดให้ผู้แสดงเป็นนางระบำ มีฐานะเป็นนางกำนัลของพ่อเมืองสุโขทัยที่มีความสามารถในการรำร่ายตามคุณสมบัติเทวทาสีแบ่งโครงสร้างการแสดงตามเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่และกระบวนท่ารำเป็น 4 ช่วง คือ 1) เปิดตัวผู้แสดง (ท่าออก)

เอกสารอ้างอิง

- ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์. (2556). **คติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยมีอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดูหรือพุทธศาสนาถิ่นไหน?** วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ : ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (29) กรกฎาคม - ธันวาคม 2556.
- ทองเจือ สืบชมภู. (2523). **กฤษดาภินิหารพระแม่ย่าสุโขทัย**. สุโขทัย. ม.ป.ท.
- _____ (25 เมษายน 2562). **สัมภาษณ์**. ปรากฏพื้นบ้าน สาขาศิลปวัฒนธรรม ประจำปี 2543, ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์. พลตรี พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2508). **ชุมนุมพระนิพนธ์ของท่านวรวงศ์**. พระนคร : สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา.
- พรพงษ์ พุดซ้อน. (2561. กันยายน). **พระขงฟงผีเทพดา : “พระแม่ย่า” สิ่งศักดิ์สิทธิ์คูเมืองสุโขทัย**. มูลนิธิเล็ก ประไพวิริยะพันธ์. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2562, จาก <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=5388>
- โรม บุญนาค. (2559. มิถุนายน). **พระขงฟงผี ฝักรักษาเมืองสุโขทัย! เชื่อกันว่าเป็นพระราชชนนีพ่อขุนรามคำแหง!!** **ไอเคเนชั่น**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2561, จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9590000062063>.
- วิจิตรวาทการ. พลตรี หลวง. (2507). **นาฏศิลป์**. พระนคร : กรมศิลปากร.
- ศิลปากร. กรม. (2527). **จารึกสมัยสุโขทัย** พิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปีลายสือไทย พุทธศักราช 2526. กรุงเทพฯ : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- สุมาลิน วงศ์มณี, (16 พฤษภาคม 2562). **สัมภาษณ์**. ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย.

2) ขอพร (เพลงช้า) 3) เริงลีลานาฏยทาสี (เพลงเร็ว) และ 4) ลาโรง (ท่าลา) สร้างสรรค์ชุดแต่งกายตามข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร โดยให้มีความผสมผสานของวัฒนธรรมอินเดีย ขอมและไทย เพื่อถ่ายทอดความศรัทธาผ่านกระบวนการทางนาฏกรรมสมกับเป็นมรดกของชาติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงนี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้เกิดวิธีการสร้างสร้งงานอย่างมีหลักและกระบวนการที่ชัดเจน ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่า 1) การแสดงชุด ทิพยเทวทาสี อัญชลีพระขงฟงผีเทพดา จะเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่มีที่มาของรูปแบบท่ารำมาตรฐานนาฏศิลป์ไทย 2) กระบวนการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงนี้ จะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งต่อผู้สนใจสร้างสรรค์ชุดการแสดงชุดอื่น ๆ ที่มีแนวคิดและรูปแบบในทางความเชื่อความศรัทธากับการแสดงนาฏศิลป์ไทย